

SIEGFRIED:

Sverre Hartmann bomber historieforfalskningen

Og påviser at både Ruge og hans nærmeste offiserer ikke bare avskrev eksilregjeringen, men også ville samarbeide militært med tyskerne tross i den «fortsatte krig»

Storbrann i rosenes leir!

Sverre Hartmann, som påny henger bjellen på katten

Disse betraktninger har fått aktuell betydning i og med den artikkelserie advokat Sverre Hartmann offentliggjør i ukebladet AKTUELL, en serie vi kortelig omtalte i forrige nummer. Allede første artikkel førte til at nåværende general Lindbäck-Larsen indignert protesterte mot Hartmanns påvisning av at daværende major Lindbäck-Larsen sammen med fylkesmann Gabrielsen i Finnmark etter våpenstillstanden foreslo for Administrasjonsrådet å sette opp en permanent norsk grensebataljon i Finnmark for sammen med tyskerne å hindre en eventuell sovjetisk okkupasjon av norsk område nordpå.

Såfremt Norges krig mot Tyskland fortsatte ville dette naturligvis være uhørt og faktisk være et forslag om å

Fylkesmann Gabrielsen, som tok konsekvensen av krigs avslutningen.

stille norske tropper til den statlige fiendes disposisjon. Så det er naturligvis ikke rart at generalen protesterer. Han hører jo nemlig selv til dem som føler seg forpliktet til å fastholde legenden om «Norges fortsatte krig».

Vi skal senere se litt nærmere på hva generalen diskuterer opp med for å få to + to til å bli seks og nevner her bare at general Lindbäck-Larsen slett ikke er den første norske offiser som spolerer sitt rykte ut fra slike «statshensyn». Også general Ruge og hans forhandler i Trondheim, Roscher Nielsen, er i samme båt, for var det meningen å fortsette Norges statlige krig, så er hele avtalen i Trondheim meningsløs og militært forræderi av de største dimensjoner. Og de norske offiserer som med full vitende om at Norges krig likevel fortsatte medvirket til å fullbyrde dette forræderi, som satte seg på sine kontorer igjen og arbeidet på å fullbyrde det som i Trondheim var blitt bestemt, de kommer vel i noenlunde samme kategori.

Så general Lindbäck-Larsen er ingenlunde den eneste som ikke kan få fortiden til å stemme med den fortsatte krigføring, men ettersom han er en av de gjenlevende av forgrunnsfigurene fra dengang og ble trukket frem i Hartmanns innledende artikkel kom altså han først i skuddlinjen.

Det er vel mulig at dette kan ha forårsaket den store forvirring han åpenbart ge-

rådet i. Det er jo ikke så greit å være en av hjørnestenene for påstanden om den fortsatte krig og så bli stilt offentlig til ansvar for denslags maskepi med fienden som Hartmann påviser. Og generalen benekter da også i pressen blankt kjennsgjeringene. Dette er hva han sier:

Formålet med den aksjon som fylkesmann Gabrielsen og jeg foretok overfor Administrasjonsrådet og som ble godkjent av Administrasjonsrådet, var å sørge for at norske tropper kunne rykke inn i Finnmark så snart tyskerne forlot Finnmark. Dette var vi sikre på ville skje ved krigens avslutning om ikke før. Tiltakene lå innenfor de grenser som kapitulasjonen mellom Ruge og tyskerne hadde trukket opp.

Operativt samarbeid med tyskerne har overhodet aldri vært i mine eller fylkesmann Gabrielsens tanker.

La oss da se litt nærmere på det Hartmann legger frem i sin første artikkel i AKTUELL. Innledningsvis bør det kanskje da nevnes at i august 1940 begynte forholdet mellom Tyskland og Sovjetsamveldet å tilspisse seg i forbindelse med russiske planer mot Finland. Hartmann offentliggjør fotostatkopier av en rapport fra den tyske militærattaché i Stockholm, generalmajor von Uthmann, av 12. august 1940 til O.K.W. og O.K.H. I telegrammet heter det at militærattachéen var blitt oppsøkt av sjefen for etterretningsavdelingen i den sven-

ske forsvarsstaben, oberst Adlercreutz, og at denne hadde uttalt sin dypeste bekymring for et umiddelbart forstående nytt russisk overfall på Finland i en voldsomme og hurtigere aksjon enn i vinterkrigen. Hensikten var å sondere den tyske innstilling.

Også Quislings mareritt.

Her bør man kanskje erindre at Quisling allerede under sine samtaler med Hitler i desember 1939 mens vinterkrigen pågikk hadde talt Finnlands sak, men at Hitler dengang hadde pekt på finsk utakknemlighet i forbindelse med den hjelp Tyskland før hadde gitt. Quisling mente imidlertid at han hadde klart å få ham til å se saken på en annen måte. Og det viste seg iallfall at Hitler i august 1940 ikke rolig ville se på fortsatt russisk ekspansjon nordpå.

Han beordret iallfall øyeblikkelig general Falkenhorst til å sørge for en tysk militær forflytning av tyngdepunktet fra Sør-Norge til Nord-Norge. General Dietl fikk etpar dager senere sine instruksjoner og det ble satt full fart på de tyske forberedelser på alle plan. Av Jahns nedtegnelser noen dager senere fremgikk det at tyskerne i denne sammenheng beslagla 1000 lastebiler i Sør-Norge. De hadde også beslaglagt all olje og bensin på fat i hele Sør-Norge. Transporten nordover var meget stor, siterer Hartmann fra dagboken.

I Øst-Finnmark fantes det

Norske offiserer som av «statshensyn» føler seg forpliktet til fremdeles å fastholde legenden om at Norge som stat ikke avsluttet sin krigføring med den avsluttende kapitulasjonsavtale på Bjørnefjell og den etterfølgende våpenstillstandsavtale for verdenskrigens varighet har det sannelig vanskelig nok med å bortforklare ubehagelige kjennsgjeringer. Spesielt vanskelig er det naturligvis å forklare egen holdning dengang når den står i direkte strid med legenden. Saken er jo nemlig kort og godt den at hvis Norges statlige krig ikke ble avsluttet i juni 1940 så lukter det landsforræderi lang vei av det disse offiserer foretok seg.

Den marerittplagede general, Odd Lindbäck-Larsen

som kjent allerede norske vaktavdelinger som ikke var blitt demobilisert i henhold til avtalen i Trondheim. De sto via fylkesmann Gabrielsen under tysk kommando og Terboven hadde sørget for å markere de tyske interesser i området ved å heise hakekorsflagget.

Men nå begynte man altså å frykte for et direkte sammenstøt i dette område mellom tyske og russiske tropper. Og man regnet med at russerne slik som i Polen ville sikre seg sin del av byttet. Det er ikke underlig at

(Forts. side 6)

General Ruge laget en bemmelig avtale med tyskerne, men forbad offiserene å omtale sakens rette sammenheng efter annen verdenskrig.

gen og Regjeringen hadde innskipet seg for å reise til Storbritannia undertegnet forsvarssjefen gjennom sin befullmektigede, oberstløytnant Ragnvald Roscher Nielsen, kapitulasjonsavtalen i Trondheim. Dagen etter undertegnet han dessuten også en avtale i Narvik som hittil har vært ukjent. I denne avtalen forplikter Forsvarets Overkommando seg til både å stille norske styrker i Øst-Finnmark under tysk overkommando og til ikke å meddele kapitulasjonsbetingelsene og andre opplysninger vedrørende det tysknorske forhold til — som det het — den tidligere norske regjering i London.

Ruge unnlot å informere Stockholm-legasjonen

Dagen etter undertegnelsen av Narvik-avtalen sendte general Ruge en kurér til den norske legasjonen i Stockholm. Han unnlot da å sende noen avskrift av Narvik-avtalen og meddelte heller ikke innholdet. Ved en inkurie kom han også til å vilde mottakeren ytterligere ved å sende med en ukorrekt avskrift av Trondheimsavtalen.

Den 24. juni utferdiget general Ruge en hemmelig instruks bl. a. til major Lindbäck-Larsen som var stabssjef og formelt underlagt fylkesmann Gabrielsen, til oberst Wilhelm Faye som var sjef for grensevakten i Øst-Finnmark og til fylkesmann Hans Gabrielsen. Med basis i den hemmelige Narvik-avtalen ønsket general Ruge å bygge opp kadrene for en norsk hær. Ideen til dette opplegget synes å være be-
 slettet med general Seeckts ømte plan om Riksværn, basert på den mest mulig rasjonelle og effektive utnyttelsen av den 100 000 mann hæren som Versailles-freden ga tyskerne lov til å ha, skrevet av Sverre Hartmann.

Innholdet i Ruges instruks

Det var en langvarig prosedyre general Ruge tok sikte på i sin instruks. I første runde skulle man forsøke å utnytte de norske grensepoliitavdelingene som befalskole for hæren. Ved stadige forhandlinger med tyskerne burde man søke å oppnå en suksessiv styrkelse av grensepoliitavdelingene med tyngre våpen og fly. Det kunne tenkes at situasjonen kom til å utvikle seg slik at de ville være villige til å tillate dette, og skaffe nordmennene det ønskede materiell, heter det bl. a. i instruksen.

Man måtte imidlertid holde strengt fast ved at det ikke måtte bli noen samrøring mellom norske og tyske tropper i Øst-Finnmark så lenge Norge og Tyskland offisielt var i krig

med hverandre. — En av hovedhensiktene med dette var å bygge opp et korps med offiserer som engang i framtida ville gjøre det mulig å stille en ny forsvarsmakt på beina og hindre at det militære apparat, tradisjon og trening gikk definitivt tapt.

Ruges instruks ble overlevert Hagelin

Ruges hemmelige instruks kom seinere sammen med en del andre militære forslag og overveielser, hovedsakelig utarbeidet av major Lindbäck-Larsen, til å bli overlevert sjefen for det nye regimets innenriksdepartement, den kommissariske statsråd Hagelin og gjennom ham til NS's fører Vidkun Quisling.

De eventuelle virkninger instruksen og det øvrige materiale fikk på hans disposisjoner, ligger utenfor denne artikkels ramme, heter det i Hartmanns artikkel.

Administrasjonsrådet forkastet ikke uten videre tanken

Det går også fram av artikkelen at heller ikke Administrasjonsrådet forkastet uten videre tanken på å gjenopprette norske styrker slik som det heter i innstillingen fra Undersøkelseskommissjonen av 1945. Administrasjonsrådets formann, fylkesmann Christensen, tok også saken opp direkte med dr. Dellbrügge som ledet riksrådsforhandlingene fra tysk side. Administrasjonen i Nord-Norge fikk også underhåndstillatelse til å ta opp spørsmålet lokalt med de tyske militære myndigheter. Administrasjonsrådets befattning med saken blir i artikkelen bl. a. belyst ved henvisninger til et PM som var utarbeidet av major Lindbäck-Larsen og sendt innenriksdepartementet.

På slutten av artikkelen forespeiler Hartmann nye artikler som vil ta for seg hvordan forhandlingene med tyskerne artet seg etter at general Ruge var gått i fangenskap og initiativet lå hos andre.

Hva materialet viser

Med bakgrunn i det materiale som Hartmann foreløpig har lagt fram synes det klart at regjeringen i London aldri ble orientert om at grensestyrkene i Øst-Finnmark skulle underlegges tysk kommando. Den eneste kjennskap regjeringen fikk til saken var det som sto i Trondheimsavtalen og som la de norske styrker under fylkesmannens juridiksjon inntil avviklingen. Administrasjonsrådet derimot fikk en rapport fra Ruge der han gir informa-

sjon om at styrkene skulle underlegges tysk kommando og skriver bl. a. at: 'Hittil har den tyske overkommando ikke benyttet seg av adgangen til å gi ordre'. Den hemmelige Narvik-avtalen ble ikke nevnt. Administrasjonsrådet fikk derimot ikke kjennskap til Ruges instruks om å bygge opp kadre i en norsk hær. Denne instruksen ble utarbeidet dagen etter at rapporten til administrasjonsrådet ble sendt. Innenriksdepartementet under NS-ledelse fikk derimot på et seinere tidspunkt full informasjon. Det reiser seg en rekke spørsmål om hvorfor de tyske myndigheter ikke godtok opplegget fra norsk side. Det en foreløpig vet er at saken ble droppet og hele det omtalte området ble fullt og helt overtatt av tyske tropper.»

Også i den øvrige presse har spesielt den siste av Hartmanns artikler vakt stor oppsikt og foranlediget store oppslag, men det lar ikke til at noen faller på — eller våger å falle på — den eneste mulige forklaring på den norske overkommandos og de norske offiserers handlemåte dengang, nemlig at de alle anså Norges statlige krig for avslutet.

DAGBLADET legger i første rekke vekten på at Ruge «ville ikke gi opplysninger» etter verdenskrigen om det som virkelig hadde foregått. Bladet understreker også at det var general Ruge som ga general Lindbäck-Larsen instruks om ikke å uttale seg da saken første gang kom frem i Norge i 1952. Så kan da enhver sette dette i forbindelse med Ruges uttalelse om av statshensyn å ta sannheten med seg i graven.

VG synes visst det vesentlige ved «Ny salve fra Sverre Hartmann» er dette at «NS jubler: Vi får rett!»

Dertil er det vel å si at vi ikke får rett, men har hatt det hele tiden. Bladet har ellers henvendt seg til advokat Wiesener, som sier at han etter det som nå er fremkommet ikke vil fra-skrive seg retten til å kreve gjenopptagelse av Løberg-saken. «Dessuten har vi diskutert om vi burde bringe hele denne saken inn for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg» tilføyer han, for «det spørs (bare) om noen norsk domstol er habil i denne saken.»

AFTENPOSTEN holder seg til de gamle profeter og har henvendt seg påny til den tvetungede general Lindbäck-Larsen, som vrir seg som en orm og forsikrer at «han finner det uholdbart å skulle kommentere de opp-

lysninger og konklusjoner Hartmann offentliggjør uten at det har vært anledning til å se det hele i sammenheng», som han uttrykker det ifølge Aftenposten. Han finner det derfor «ikke riktig å ta opp detaljene i Hartmanns siste artikkel, før hele saken er presentert.» Hvilket med andre ord vel vil si at han først vil bringe på det rene hva Hartmann kan dokumentere er uriktig før han rykker ut for å forsvare den gamle historiefalskning om den fortsatte krig.

Hartmann bebuder ellers nye avsløringer, så vi anbefaler våre lesere å følge med i kommende numre av AKTUELL.

Også vi skal i en ny artikkel komme nærmere inn på Ruges handlemåte som helt faller sammen med Quislings.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig
ALEXANDER LANGE

Hartmanns fulltreffer

Hvor lenge vil I rase mot fornuften?

Den som ikke har alt for tungt for det vil forstå at Sverre Hartmann med sin siste dokumentasjon i billedbladet AKTUELL har tråkket riktig brutalt på historieforfalskerens liktår. Det har oppstått den reneste panikk blant det hjemmefrontorganet VG kaller «berørte kretser» og bladet går så langt at det i en bred omtale ved Michael Grundt Spang hevder at i disse kretser stiger temperaturen «nå mot raseripunktet».

Og så mobiliseres det da i de forskjellige aviser alle slags avdankede offiserer fra dengang som skal forsøke å bringe overensstemmelse mellom Ruge og hans offiserers handlinger og den legende de etterpå sverget til, at Norges krig fortsatte trass i alt. Vi synes ikke at anstrengelsene har vært kronet med synderlig hell skjønt man gjør hva gjøres kan for å forkludre begrepene.

Det det gjelder er jo nemlig kort og godt dette: Er det overhodet mulig at den norske forsvarssjef, generalstabs-offiserene, fylkesmannen i Finnmark, Administrasjonsrådet, riksrådsforhandlerne og alle de andre kunne handle som de gjorde hvis det var meningen at Norges krig skulle fortsette? Og var det slik som NS-folk har hevdet den hele tid, at Norges statlige krig ble avsluttet med avtalene på Bjørnefjell og i Trondheim i juni 1940, da faller hele landsvikoppkjøret sammen. Og da blir det en uavviselig plikt for Norge, som hevder så itherdig å være en rettsstat og som går til aksjoner mot andre stater som svikter på dette område, snarest mulig å råde bot på den urett som ble begått.

Hartmanns dokumentasjon i tillegg til den dokumentasjon som fant sted under Løbergsaken, men som norsk rettsvesen blankt satte seg ut over (av statshensyn?), slår det ugjengendrivelig fast ikke bare at NS-folk hadde all mulig grunn til å TRO at Norges krig var forbi, men at den også virkelig VAR det.

Det er med en viss interesse vi noterer oss de forskjellige partiorganers stillingtagen. De borgerlige aviser fremstiller stort sett saken bare som et angrep på de norske offiserer dengang, som de hevder at Hartmann beskylder for landsforræderi. De venstresidige aviser derimot, og spesielt da AKTUELL selv og ARBEIDERBLADET, legger nok det hele an som et angrep på offiserene, men de hevder ganske interessant at Ruge og hans offiserer handlet bak ryggen på eksilregjeringen, som ikke ble gjort kjent med Ruges forhandlinger og avtaler med tyskerne. De er også på Nygaardsvoldregjeringens vegne rystet over at Ruge brukte samme uttrykk om Nygaardsvoldfolkene som hele den hjemmenværende norske befolkning dengang, med samt Sovjetsamveldet og andre, nemlig «den tidligere regjering.»

Vi vet ikke hva hensikten kan være med denne holdning. Kanskje den betyr at man under vekten av den nye dokumentasjon er tvunget til å innrømme at både forsvarssjefen og den sivile administrasjon i Norge handlet som om krigen var slutt, men at sivilistene i eksilregjeringen var uvitende om krigsavslutningen og handlet som om krigen fortsatte. Vi vet ikke om det kan være noen unnskyldning for eksilfolkene dette at de ikke engang kunne lese innenat, eftersom det jo er dokumentert at de har sett kapitulasjonsavtalen. Men er det så at dette er det nye standpunkt under press av dokumentasjon både fra Hartmann og fra andre, så får de også manne seg opp til åpent

General Ruges

merkverdige opptreden

I tilknytning til hva vi ellers bringer i dette nummer om Hartmanns avsløringer om general Ruges opptreden etter den norske kapitulasjon, skal vi i neste nummer se litt nærmere på en annen eiendommelig opptreden fra general Ruge, som jo etter 1945 freidig hevdet at Norges krig fortsatte etter kapitulasjonen, skjønt han innrømmet at forholdet nok kunne misforstås. Det vi sikter til er en strid han pådro seg med sjefen for den 1. divisjon som dro over svensekgrænsen, men som vendte tilbake etter kapitulasjonen med samtykke fra alle hold, general Erichsen. Vi har vært inne på saken her i bladet for endel år siden, men den fortjener å friskes opp nå når Ruges forhold er kommet i brennpunktet.

Månadsbladet
FRIHUG-

Upolitisk og rømsynt organ for sunn og nasjonal kultur, med artiklar om helse- og samfundsspørsmål, spannde fylgjetongar, dikt m.m. Fritt ordskifte om dei mest ulike emne: — Arspris kr. 30,-. Postgiro for bladpengar 80 821. Prøvenr. mot kr. 2,50 i frim.

Utgjevar: Erling Seim,
Kinn

å innrømme at det ikke var landsforræderi av NS-folkene å holde seg til den alminnelige oppfatning i hjemlandet Norge.

Vi viser ellers til hva vi bringer om saken annet steds i dagens nummer og skal senere komme inn på andre sider av det som dokumenteres. Det er imidlertid grunn til allerede nå, eftersom det rykker frem en bred kongsgarde av gamle offiserer til forsvar for Ruge og hans merkelige slangemenneskementalitet, å understreke at vi ikke synes det finnes noen unnskyldning for hans holdning, vel å merke etter 1945. Når tusener av nordmenn får sine liv og sin fremtid ødelagt, når folk meies ned av ekskusjonsavdelingene, når de vansmekter og mishandles i fengsler og konsentrasjonsleire, når deres familier lider den bitre nød, da kan man anstendigvis ikke påberope seg «statshensyn» for å ta med seg sannheten i graven.

Og vi vil også ha sagt nå VG og andre nå krever en nærmere utredning av det som hendte dengang, at det rimeligvis allerede foreligger en undersøkelse av disse ting, nemlig i den militære

Bakgrunnen for Rauschnings løgnhistorier

En av Hitlers medarbeidere, senatspresident i Danzig, Hermann Rauschning, kom som kjent på kant med sin fører og stakk av til England, hvor han naturligvis ble mottatt med glede mot å yde visse tjenester, på samme måte som de norske eksilfolk senere. Han ga i 1940 ut en bok med løgnhistorier om hva Hitler skulle ha sagt ham. Så fullstendig meningsløs var det hele at man ikke våget å føre ham som vitne i Nürnberg og selv den «angrende» Baldur v. Schirach protesterte mot løgnene.

Øivind Sand har nå i Arbeiderbladet frisket opp igjen noe av det Rauschning legger i Hitlers munn og det er høyst påfallende at det nøyaktig faller sammen med de planer England selv hadde dengang. For å dekke over dette har Rauschning tydeligvis hatt som oppdrag å tillegge Hitler de samme onde hensikter.

Selv Morgenbladet er blitt så betatt av Arbeiderbladskribenten at de gjengir hans utgydelser, så hvorfor skulle ikke vi:

«Senatspresidenten i fristaten Danzig, Hermann Rauschning, en av Hitlers mest intime venner, rømte i 1934 til England. I 1940 ga han ut en bok, «Hitler har sagt det», hvor det står om Hitlers erobningsplaner i Skandinavia at det var SVERIGE og ikke Norge han ønsket å okkupere.

Da Rauschning under samtalen om disse planer fremholdt at det måtte bli et vanskelig foretagende å besette den store, uvei-somme og fjellrike halvøya, svarer Hitler at det dreide seg ikke om å besette hele halvøya, men bare de viktigste havner og økonomiske sentra, fremfor alt jerngrubene, og han fortsatte: «Det vil bli et dristig, men interessant foretagende, som det ennå aldri har vært forsøkt i krigshistorien. Under beskyttelse av Marinen og med innsats av luftflåten vil jeg foreta en rekke overraskende enkeltaksjoner. Svenskene vil ikke på noe enkelt sted ha et tilstrekkelig forsvar. Selv om det ene eller andre foretagende skulle mislykkes, vil de overveiende steder bli tatt.»

Gammelt nytt

Herr redaktør!

Det slåes nå stort opp i avisene som en sensasjonell nyhet at det var aksjon for at norske og tyske stridskrefter skulle samarbeide mot russergrensen i 1940. Men dette har jo stått i «Folk og Land» for mange år siden!

Det er forresten ikke første gang at «gamle» nyheter fra «Folk og Land» og fra andre NS-skrifter etter årelang taushet bekrefte av den øvrige presse og slås stort opp.

Dette faktum kunne vel «Folk og Land» utnytte som reklame?

K.S.

Vi synes brevskriveren her har understreket det nødvendige. Måtte leserne så bringe det videre slik at vi kan få mange nye abonnenter!

Red.

NYDELIGE ANKLAGE

I Polen finnes det en stor kommisjon med det formål å forfølge NS-forbrytelser. Og denne kommisjon har nå oversendt de tyske justis-

undersøkelseskommisjons rapport som hittil har vært underslått trass i de sterke krav om offentliggjørelse, bl. a. fra den overlege Scharffenberg som man prøver å ta til inntekt også for det lurvete spill etter verdenskrigen.

VI VIL GJERNE BE
VÅRE LESERE

om å gjøre bruk av de tjenester m.v. som våre annonsører tilbyr. Det har naturligvis meget å si for bladet at det viser seg fordelaktig å avertere der. Vi sikter her ikke bare til de faste annonser, men også til leilighetsannonsene om kjøp av feltpost m.v., folk som søker busrom, hotelltilbud (som fra det hyggelige Fossevang Hotel i Valdres med et enestående vertskap) osv. Vi vil også oppfordre våre lesere til i større utstrekning enn hittil selv å benytte bladet til annonsering. — Tusen takk!

ALLEREDE NEDERLENDER!

Den tyske prins Claus von Amsberg, mannen til den nederlandske kronprinsesse Beatrix har gitt en avis sitt første intervju, og det er kanskje betegnende for maktforholdene i landet at det skjedde til Nieuw Israelitisch Weekblad. Prinsen erklærte at han allerede følte seg som nederlander, og det er tydelig nok.

myndigheter «bevismateriale» om tysk ugjerning ved ødeleggelsen av den polske landsby Karsovo-Czastki, hvorunder 257 mennesker omkom. Det er ikke så rart at en modig tysk avis spør om hvorledes det ville være til en avveksling om de tyske myndigheter mannen seg opp til å sende de polske kommunister bevismateriale om mord på to millioner tyskere under utdrivelsen.